

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการควบคุมอาชญากรรมด้านยาเสพติดในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ผู้ศึกษาได้ทำนำแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบในการศึกษา ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับอาชญากรรม และการควบคุมอาชญากรรม
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีการควบคุมยาเสพติด
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 2.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.5 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับอาชญากรรม และการควบคุมอาชญากรรม

แนวคิดและทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม

แนวคิดของ Shah (1972: 148) ได้ประยุกต์ระดับของการป้องกันของงานสาธารณสุขมาใช้ในการป้องกันอาชญากรรม โดยได้แบ่งระดับการป้องกันออกเป็น 3 ระดับ

ระดับแรก การป้องกันโรคติดต่อ โดยเน้นด้านสุขภาพอนามัย เปรียบได้กับการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม

ระดับที่ 2 เกี่ยวกับการคัดเลือกผู้เริ่มมีอาการป่วยออกจากผู้อื่น ซึ่งในทางอาชญาวิทยาเทียบได้กับ การแยกเด็กหรือผู้ใหญ่ที่มีแนวโน้มที่จะกระทำความผิด หรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ไม่ร้ายแรง เพื่อให้การเอาใจใส่โดยเฉพาะ

ระดับที่ 3 การบำบัดรักษาผู้ป่วย ซึ่งในอาชญาวิทยานี้เน้นในเรื่องการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเพื่อมิให้กระทำความผิดซ้ำอีก

แนวคิดของ Jeffery (อ้างในอุตติ เหล่าสุนทร, 2536) แบ่งการป้องกันอาชญากรรมพื้นฐานในแง่ของการป้องกันที่สภาพแวดล้อม หรือที่ตัวอาชญากร หรือในแง่ของการป้องกันก่อนที่จะเกิดอาชญากรรม และหลังจากเกิดอาชญากรรมแล้วนอกจากนี้ยังได้แบ่งในแง่การป้องกันทางตรงกับการป้องกันทางอ้อม การป้องกันทางตรงเกี่ยวข้องกับการลดช่องโอกาส ในการกระทำความผิดจากสภาพแวดล้อม ในขณะที่การป้องกันทางอ้อมเน้นในด้านอื่น เช่น การฝึกอาชีพ การศึกษา การจับกุมปราบปรามของตำรวจ การคุมประพฤติ และการจำคุก เป็นต้น

แนวคิดจาก คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของประธานาธิบดีอเมริกัน ด้านการบังคับใช้กฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม (อ้างถึงในวุฒิสภา, 2536: 47) ได้ระบุว่า “การป้องกันอาชญากรรมครอบคลุมถึงกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการขจัดเงื่อนไขทางสังคมที่มีส่วนสัมพันธ์กับอาชญากรรม การปรับปรุง ความสามารถของกระบวนการยุติธรรมที่จะสืบสวน จับกุม ตัดสิน ลงโทษ และฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับเข้าสู่สังคม รวมทั้งการลดสภาพการณ์ที่อาชญากรรมมีโอกาที่จะเกิดขึ้นได้ง่าย” จากแนวคิดดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการแบ่งแนวทางการป้องกันอาชญากรรมพื้นฐานไว้ 3 แนวทางด้วยกัน คือ

แนวทางประการแรก คือ การป้องกันโดยการขจัดเงื่อนไขทางสังคมที่สัมพันธ์กับอาชญากรรมพื้นฐานนั้น จะเป็นการป้องกันมิให้เกิด “ตัวอาชญากร” โดยแนวทางนี้ถือว่าพฤติกรรมอาชญากรเป็นผลมาจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนสภาพจิตใจของมนุษย์แต่ละคนที่ได้รับการบีบคั้นหรือกดดันให้หันไปสู่พฤติกรรมอาชญากร ดังนั้น แนวทางนี้จึงมุ่งศึกษาถึงปัจจัยดังกล่าวที่อาจก่อให้เกิดการกระทำผิด และพยายามที่จะขจัดปัจจัยเหล่านั้นก่อนที่จะมีผลกระทบต่อบุคคล ปัจจัยดังกล่าวนี้ ที่มีการกล่าวอ้างถึงอยู่เสมออีกคือ โครงสร้างทางเศรษฐกิจ การคบหาสมาคม การขาดโอกาสทางสังคม ความบีบคั้นจากการไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของสังคม โดยวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายและทางสังคม นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งพยายามอธิบายถึงปัจจัยที่เกี่ยวกับครอบครัว อบรมเลี้ยงดู การมีงานทำ และปัจจัยอื่น ๆ อีกมากมาย

แนวทางประการที่ 2 การป้องกันอาชญากรรมที่เน้นในด้านการลงโทษ มาจากความเชื่อที่ว่า บุคคลกระทำผิดเพราะไม่เกรงกลัวการลงโทษหรือกฎหมาย เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่แน่นอน

แนวทางประการที่ 3 คือ แนวทางการป้องกันอาชญากรรม โดยตัดช่องโอกาสในการกระทำผิด แนวทางนี้ได้เน้นการป้องกันมิให้เกิด “อาชญากร” ไม่สนใจว่ามีปัจจัยอะไรในสังคมบ้างที่ทำให้บุคคลกระทำความผิด แต่ความสนใจอยู่ที่ว่า ทำอย่างไรจึงจะสามารถหลีกเลี่ยงการเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ หรือทำอย่างไรจะทำให้อาชญากรประทุษร้ายเหยื่อได้ยากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ โดยใช้วิธีการสร้างสิ่งป้องกันภัย เพื่อยับยั้งการกระทำความผิดทั้งในลักษณะที่เป็นกายภาพ เช่น การติดตั้งประตู หน้าต่าง ลูกกรง สัญญาเตือนภัย และการใช้อุปกรณ์เครื่องมือ เป็นต้น และในลักษณะที่เป็นนามธรรม คือ ใช้ความสัมพันธ์ในชุมชนที่จะรวมตัวกันต่อต้านอาชญากรรมพื้นฐาน กล่าวอีกนัยหนึ่งแนวทางนี้ไม่ได้มองอาชญากรรมพื้นฐานในลักษณะที่เป็นผลของปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมที่จำเป็นต้องแก้ไขแต่มองอาชญากรรมในลักษณะของพฤติกรรมที่จะต้องป้องกันและวิธีป้องกันก็โดยใช้สภาพแวดล้อมทั้งรูปธรรม และนามธรรม เข้ายับยั้งพฤติกรรมอาชญากร

ความหมายและประเภทของอาชญากรรม

ในสังคมปัจจุบัน การจัดแย้งหรือฝ่าฝืนระเบียบของสังคมหมายถึง ความประพฤติที่ผิดศีลธรรม หรือชนบธรรมเนียมประเพณี รวมถึงการกระทำผิดต่อกฎหมาย ว่าด้วยการกระทำผิดกฎหมายอาญา เราเรียกว่า อาชญากรรม (Crime) แต่ในกรณีที่ผู้กระทำผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน เราไม่เรียกการกระทำนั้นว่าเป็นอาชญากรรม แต่เรียกว่าเป็นการกระทำผิด (Delinquency) อาชญากรรมหรือการกระทำผิดนั้นถือว่าเป็นความผิดต่อสังคม เจ้าหน้าที่ที่ดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดถือว่าเป็นผู้แทนของสังคม ผู้เสียหาย นอกจากจะเป็นผู้ถูกทำร้ายแล้ว ยังถือว่าสังคมส่วนรวมอยู่ในฐานะผู้เสียหายด้วย (ประเทือง ธนียผล และสุวิทย์ นิ่มน้อย, 2533: 9)

ดังนั้นอาชญากรรม จึงหมายถึง การกระทำผิดทางอาญาโดยทั่วไป ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติว่าเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้ชัดเจน เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ข่มขืน ฆ่า ทรัพย์ ซึ่งการพิจารณาว่าการกระทำอย่างใดจะเรียกว่าเป็นอาชญากรรมนั้น แล้วแต่การพิจารณาของสังคมว่า ในขณะนั้นมีกฎหมายกำหนดไว้ชัดเจนว่าการกระทำเช่นนี้เป็นความผิดทางอาญา และผู้กระทำผิดจะต้องถูกลงโทษทางกฎหมายหรือไม่ (ประเทือง ธนียผล และสุวิทย์ นิ่มน้อย, 2533: 9)

นักอาชญาวิทยา ได้แยกประเภทของอาชญากรรมตามหลักจริยธรรมหรือศีลธรรมไว้ 2 ประเภท ด้วยกันคือ (ประเทือง ธนียผล และสุวิทย์ นิ่มน้อย, 2533: 13)

1. อาชญากรรมที่มีความผิดในตัวของมันเอง หรือมีความผิดทางศีลธรรม ซึ่งนักอาชญาวิทยา เรียกว่า “Mala in se” อันได้แก่ ฆาตกรรม ปล้น ชิงทรัพย์ การทำแท้ง การฆ่าตัวตาย การค้าอาวุธปืนเถื่อน การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ฯลฯ

2. อาชญากรรมที่ไม่มีความผิดในตัวของมันเอง แต่ถือเป็นความผิดตามที่กฎหมายกำหนดห้ามไว้ เรียกว่า “Mala Prohibita” เช่น การละเมิดกฎหมายแรงงาน การละเมิดลิขสิทธิ์ การลอกเลียนแบบสินค้า การขายของหนีภาษี การขับรถยนต์โดยไม่มีใบอนุญาตขับขี่ ฯลฯ

แต่ในปัจจุบันนิยมแบ่งอาชญากรรมออกเป็น 5 ประเภท ตามลักษณะพฤติกรรม ดังนี้ (ประเทือง ธนียผล และสุวิทย์ นิ่มน้อย, 2533: 13-15)

ประเภทที่หนึ่ง อาชญากรรมปราศจากผู้เสียหาย หมายความว่าอาชญากรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับการละเมิดศีลธรรมจรรยาของบุคคล และการที่เรียกว่าอาชญากรรมปราศจากผู้เสียหายก็เพราะผู้กระทำความผิด และผู้เสียหายก็คือ บุคคลเดียวกัน ตัวอย่างของอาชญากรรมปราศจากผู้เสียหาย ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับการพนัน การค้าประเวณี การทำแท้ง การมีและใช้สิ่งลามกอนาจาร เป็นต้น ตามหลักวิชาอาชญาวิทยา อาชญากรรมปราศจากผู้เสียหายเป็นอาชญากรรม ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับอาชญากรรมประเภทอื่น ๆ แล้ว จัดว่าเป็นภัยอันตรายต่อสังคมในระดับต่ำ

ประเภทที่สอง อาชญากรรมพื้นฐานหมายความว่า อาชญากรรมซึ่งเกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ร่างกาย และ/หรือชีวิตของบุคคลอื่น ตัวอย่าง อาชญากรรมพื้นฐาน เช่น ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ทำร้ายร่างกายและฆ่าผู้อื่น เป็นต้น นอกจากนี้อาชญากรรมพื้นฐาน ยังอาจแยกพิจารณาได้เป็นสองชนิด คือ อาชญากรรมพื้นฐานที่ไม่ใช้กำลังรุนแรง และอาชญากรรมพื้นฐานที่ใช้กำลังรุนแรง กล่าวได้ว่าอาชญากรรมพื้นฐานเกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับมนุษยชาติและเป็นอาชญากรรมที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในทุกสังคม โดยอาจแตกต่างกันก็เพียงความถี่และความรุนแรงเป็นประการสำคัญ ส่วนอาชญากรรมผู้ประกอบอาชญากรรมพื้นฐานก็มีมาก ปรากฏทั้งกลุ่มที่เป็นมืออาชีพ และกลุ่มที่ไม่ใช่มืออาชีพ

ประเภทที่สาม อาชญากรรมองค์กร หรือ อาชญากรรมร่วมกันกระทำผิด หมายความว่า อาชญากรรมซึ่งอาชญากรรมได้รวมตัวเข้าด้วยกันตามสายการบังคับบัญชาในรูปขององค์กร โดยจัดการวางแผนและการดำเนินงานเพื่อประกอบธุรกิจผิดกฎหมายประเภทต่าง ๆ อย่างมีระบบ เป็นขบวนการบางครั้งถ้าจำเป็นก็จะใช้วิธีการรุนแรง ซึ่งส่วนใหญ่จะมีอิทธิพลทางการเงิน เศรษฐกิจ และการเมืองหนุนหลังหรือให้ความร่วมมือ ทำให้สามารถประกอบการทุจริตต่างๆ ได้สะดวก ตัวอย่างของอาชญากรรมองค์กร ๆ ได้แก่ การค้ายาเสพติด การค้าผู้หญิง การค้าอาวุธสงคราม สินค้าหนีภาษี เจ้ามือสลากกินรวบ เป็นต้น ผู้บริหารระดับสูงของอาชญากรรมประเภทนี้ มักถูกเรียกว่า “มาเฟีย” (Mafia) หรือ เจ้าพ่อ

ประเภทที่สี่ อาชญากรรมคอปขาว หมายความว่า อาชญากรรมซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งหน้าที่การงานไม่ว่าในภาคราชการ รัฐวิสาหกิจหรือเอกชน และได้ใช้ตำแหน่งหน้าที่ดังกล่าวในทางไม่ชอบเพื่อการแสวงหาประโยชน์ส่วนตน

ประเภทที่ห้า อาชญากรรมพิเศษ หมายความว่า อาชญากรรมซึ่งมีลักษณะแตกต่างไปจากอาชญากรรม 4 ประเภทแรกทีกล่าวมาแล้ว แต่อาชญากรรมเหล่านี้มีความสำคัญและจำเป็นต้องได้รับความสนใจเป็นพิเศษ ตัวอย่างเช่น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจและพาณิชย์ อาชญากรรมก่อการร้าย และอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ เป็นต้น อาชญากรรมเหล่านี้มีความละเอียด และสลับซับซ้อน ซึ่งยากแก่การศึกษา และควบคุมในทำนองเดียวกับอาชญากรรมองค์กร และอาชญากรรมคอปขาว กล่าวได้ว่า ในการควบคุมอาชญากรรมพิเศษเหล่านี้ กระบวนการยุติธรรมมักไม่สามารถดำเนินการได้โดยลำพัง แต่มักจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ และประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องอาจทั้งภายในและหรือระหว่างประเทศ

ผลกระทบของปัญหาอาชญากรรม ได้แก่

- 1) ผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง ในฐานะเป็นผู้เสียหายหรือเป็นเหยื่อของอาชญากรรม ทั้งในแง่ชีวิต และทรัพย์สิน รวมตลอดถึงกระทบต่อครอบครัวหรือญาติพี่น้องของผู้เสียหายด้วย
- 2) ผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาล ในกรณีที่รัฐไม่สามารถควบคุมให้ความคุ้มครองและให้ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนได้ รัฐบาลนั้นก็จะต้องอยู่ในตำแหน่งต่อไปไม่ได้
- 3) ผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งในทางเศรษฐกิจ และสังคม คือ ขัดขวางและบั่นทอนการพัฒนาประเทศทำให้การพัฒนาประเทศไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และทำให้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในการพัฒนาประเทศได้ไม่เต็มที่และในทางกลับกันเมื่อการพัฒนาประเทศไม่ได้ผลตามเป้าหมายแล้วก็จะส่งผลในทางเพิ่ม ปัญหาอาชญากรรมมากยิ่งขึ้น

สาเหตุของอาชญากรรม

1. สภาวะหรือเงื่อนไขทางสังคม (Social Condition) ซึ่งได้แก่
 - 1) สภาวะทางสังคม เช่น ระบบการศึกษาไม่เหมาะสม การจัดที่อยู่อาศัยไม่พอเพียง การระบอบของอบายมุขต่าง ๆ เช่น การพนัน ยาเสพติดให้โทษ และการค้าประเวณี
 - 2) สภาวะทางเศรษฐกิจ เช่น ปัญหาการว่างงาน ความยากจน การกระจายรายได้ ไม่ทั่วถึง และไม่เป็นธรรม การผูกขาดทางเศรษฐกิจ เป็นต้น
 - 3) สภาวะทางสาธารณสุข เช่น การปลอมปนอาหาร และเครื่องดื่ม และการใช้ยาในทางที่ผิด เป็นต้น
 - 4) สภาวะทางการเมือง เช่น ความขัดแย้งและต่อสู้กับทางการเมือง การแย่งชิงผลประโยชน์ส่วนตัวและพรรคพวกโดยอาศัยวิถีทางการเมือง เป็นต้น
 - 5) สภาวะทางครอบครัว เช่น สภาพบ้านแตก บิดามารดาไม่มีการเอาใจใส่อบรมดูแลบุตรธิดา บิดามารดามีลูกมากเกินไป และความขัดแย้งภายในครอบครัว เป็นต้น
2. สภาวะหรือเงื่อนไขทางจิตใจ (Mental and Psychological) คือ จิตใจไม่ปกติหรือวิปริต อาจโดยกรรมพันธุ์หรือถูกกดดันโดยสภาวะหรือเงื่อนไขทางสังคมดังกล่าวข้างต้น
3. สภาวะทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Conditions) คือ สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชญากรรม เช่น การสร้างที่ประกอบธุรกิจการค้าโดยมีชอกมุดับตา การสร้างที่อยู่อาศัย โดยไม่คำนึงถึงการป้องกันอาชญากรรม การไม่จัดให้มีแสงสว่างเพียงพอในถนนหนทาง

การไม่จัดคนเฝ้าหรือจัดอุปกรณ์ป้องกันอาชญากรรมอย่างเพียงพอ ทั้ง 3 อย่างนี้ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือรวมกันอาจก่อให้เกิดอาชญากรรมได้

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับยาเสพติด และการควบคุมยาเสพติด

ความหมายและประเภทของยาเสพติด

ยาเสพติดตามความหมายของพระราชบัญญัติยาเสพติด พ.ศ. 2522 ซึ่งปรากฏในมาตรา 5 กำหนดไว้ดังนี้

1. ยาเสพติด (Narcotic Drugs) หมายความว่า สารเคมีหรือวัตถุนิติใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกาย ไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือประการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกาย และจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น

- 1) ต้องการขนาดการเสพเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ
- 2) มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา
- 3) มีความต้องการเสพทั้งร่างกาย และจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลา
- 4) สุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง

หรือ ยาเสพติด อาจหมายถึง สารใดก็ตามเมื่อรับเข้าสู่ร่างกายแล้ว โดยการกินฉีดสูบ หรือ ดม จะทำให้มีผลต่อจิตใจ และร่างกายของผู้ใช้สารนี้โดยเฉพาะลักษณะต่อไปนี้

- 1) ยาเสพติดออกฤทธิ์กระตุ้นประสาท (Stimulant) ได้แก่ ใบกระท่อม โคลเคน แอมเฟตามีน เป็นต้น
- 2) ยาเสพติดออกฤทธิ์หลอนจิตประสาท (Hallucinogen) ได้แก่ กัญชา แอล.เอส.ดี (L.S.D. = Lysergic Acid Diethylamide) ดี.เอ็ม.ที. (D.M.T. = Dimethyl Trytamine) เป็นต้น
- 3) สารเสพติดออกฤทธิ์ผสมผสาน (Mixed) ได้แก่ กัญชา ถ้าเสพจำนวนน้อยจะกดประสาทอยู่ชั่วระยะหนึ่ง ต่อเมื่อเสพเพิ่มเข้าไปมากจะกลายเป็นพิษหลอนประสาทได้

2. ประเภทของยาเสพติด แบ่งตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พุทธศักราช 2522 แบ่งประเภทยาเสพติดให้โทษเป็น 5 ประเภท คือ

- ประเภท 1 ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง เช่น เฮโรอีน (Heroin)
- ประเภท 2 ยาเสพติดให้โทษทั่วไป เช่น มอร์ฟีน (Morphine) โคคาอีน (Cocaine) โคเดอีน (Codeine) ฝิ่นยา (Medicinal Opium)

ประเภท 3 ยาเสพติดให้โทษที่มีลักษณะเป็นต้นตำรับยา และมียาเสพติดให้โทษในประเภท 2 ผสมอยู่ด้วย ตามหลักเกณฑ์รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ประเภท 4 สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษ ประเภท 1 หรือประเภท 2 เช่น อาเซติคแอนไฮไดรด์ (Acetic Anhydride) อาเซติลคลอไรด์ (Acetyl Chloride)

ประเภท 5 ยาเสพติดให้โทษที่มีได้เข้าไปอยู่ในประเภท 1 ถึงประเภท 4 เช่น กัญชา พืชกระท่อม (สำนักงาน ป.ป.ส., 2535: 18)

3. องค์ประกอบของปัญหาเสพติด

1) ตัวบุคคล โดยการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ พบว่า “พฤติกรรมของบุคคล” มีความสัมพันธ์กับการใช้ยาเสพติด กล่าวคือ ผู้ใช้ยาเสพติดจำนวนไม่น้อยจะมีพฤติกรรมก่อนหน้าการใช้ยาลักษณะที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคมไม่มากนัก

2) ตัวยา โดยตัวของมันเองแล้วไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหาใดๆ ถ้าหากบุคคลมิได้ไปหยิบใช้ แต่เมื่อบุคคลไปใช้ยา ปฏิกริยา ปฏิกริยาที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับตัวบุคคลที่ใช้ยา ฤทธิ์ของยา และขนาดของยาที่ใช้ ตลอดจนวิธีใช้

3) สิ่งแวดล้อม เนื่องจากบุคคลจำเป็นต้องอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น จึงต้องปฏิบัติตนให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของสังคม แต่ถ้าบุคคลใดบุคคลหนึ่งไม่สามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของสังคมที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ได้ ก็จะแสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่าง ๆ ไปจากสังคม ซึ่งอาจหันไปใช้ยาเสพติดได้ ดังนั้น สิ่งแวดล้อมจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งในการที่จะผลักดันหรือชักจูงให้บุคคลหันไปใช้ยาเสพติด

การป้องกันควบคุมยาเสพติด

การป้องกันยาเสพติดเป็นการดำเนินงาน เพื่อลดความต้องการในการใช้ยาเสพติดของประชาชน ในทางทฤษฎีการลดความต้องการ ในการใช้ยาเสพติดจะต้องแยกพิจารณาเป็น 2 ส่วนด้วยกันคือ

1. การเปลี่ยนแปลงที่ให้ความสำคัญกับตัวบุคคล

การเปลี่ยนแปลงตัวบุคคล รูปแบบของการเปลี่ยนแปลงบุคคล ที่นิยมใช้กันได้แก่

1) Socratic-Ration Model ทฤษฎีนี้เชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีเหตุผล และพร้อมที่จะตอบสนองต่อข่าวสารใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์เสมอ ซึ่งจะทำให้บุคคลสร้างหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติ อันจะเป็นผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในที่สุด

2) Social-Psychological Model ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล จะเกิดขึ้นจากอิทธิพลของบรรทัดฐานจากกลุ่มที่ตนผูกพันอยู่

2. การเปลี่ยนแปลงที่ให้ความสำคัญกับระบบภาวะแวดล้อม

1) Liberal Model เป็นรูปแบบที่มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป มีหลักการ คือ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เช่น การแสดงประชามติต่อต้านยาเสพติด

2) Radical Model เป็นรูปแบบที่มีลักษณะฉับพลันทันที มีหลักการ คือ ใช้จิตวิทยาชุมชน เช่น การปลุกเร้าให้คนในชุมชนร่วมมือกันแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่

เฮเลน โนว์ลิส (Helen Nowlis) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมองปัญหาเสพติดไว้ 4 แบบ โดยอาศัยประกอบ 3 อย่างที่สัมพันธ์กัน คือ คน ยา และสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1) รูปแบบศีลธรรม-กฎหมาย (The Legal-Moral Model)

เน้นความสำคัญที่ตัวยา ซึ่งถูกจำแนกออกเป็นชนิดที่ปลอดภัย และเป็นอันตราย (ปลอดภัย หมายถึง กฎหมายหรือสังคมไม่ห้ามใช้) จึงใช้วิธีการออกกฎหมายควบคุมเกี่ยวกับการปลูกพืชเสพติด การควบคุมการจำหน่าย การลงโทษผู้ค้ายา การออกคำเตือนเกี่ยวกับอันตรายของยา การเพิ่มราคา ยา ซึ่งมีผลต่อร่างกาย จิตใจและสังคมอย่างแรง นอกจากนี้ยังใช้วิธีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอันตรายของยาบางชนิดที่ทำให้เกิดปัญหา แนวคิดนี้เชื่อว่าการลงโทษ และการรู้ว่าจะลงโทษจะช่วยให้คนกลัว

2) รูปแบบสุขภาพอนามัย (The Public Health Model)

แนวความคิดนี้มองปัญหาเสพติดว่าเป็นเรื่องของสุขภาพอนามัย หรือเป็นโรคภัยไข้เจ็บ และมองว่ายาที่ก่อผลให้คนเกิดการติดยาได้ เป็นปัญหาที่น่าหนักใจมากกว่าอันตรายของยา ความแตกต่างประการสำคัญของการมองปัญหาเสพติดตามสองแนวความคิดนี้คือ ความแตกต่างประการสำคัญของการมองปัญหาเสพติดตามสองแนวความคิดนี้คือ ในแนวความคิดสุขภาพอนามัยไม่แยกยาออกเป็นยาถูกกฎหมายหรือยาผิดกฎหมาย ดังนั้น จึงมักจะรวมเอาแอลกอฮอล์ (เหล้า) นิโคติน และคาเฟอีนเข้าไปในพวกสารเสพติดด้วย แต่ว่าแยกแยะสิ่งเสพติดเหล่านี้ออกจากสิ่งอื่น ๆ ในแง่ที่ว่า เป็นสิ่งที่สังคมยอมรับหรือไม่ยอมรับ หาได้ง่าย และคนใช้กันทั่วไปหรือไม่ ดังนั้น การเพิ่มราคาซื้อขายยาเสพติดให้สูงขึ้น หรือการทำให้สังคมลดการยอมรับสิ่งเสพติดให้น้อยลง ก็จะเป็นทางหนึ่งที่จะลดปัญหาการใช้ยาเสพติด จากแนวความคิดนี้ผู้ขายยาเสพติดจะถูกมองว่าเป็นคนอ่อนแอ หรือไม่อ่อนแอ เป็นคนที่จะแพร่เชื้อหรือไม่แพร่เชื้อ แต่เนื่องจากการที่จะชี้ว่าผู้ใดเป็นคนอ่อนแอ หรือไม่อ่อนแอ เป็นเรื่องที่ได้ยากก็เลยเกิดความคิดที่จะสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนเสียก่อน โดยใช้มาตรการต่าง ๆ เช่น โครงการการศึกษาเพื่อป้องกันปัญหา ยาเสพติด ซึ่งมักจะใช้วิธีให้ข่าวสารเรื่องภัยที่เกิดจากการใช้ยาบางประเภท อันตรายที่จะเกิดกับตัวผู้ใช้ และสังคม เมื่อไปติดยาเหล่านี้

3) รูปแบบจิตวิทยา-สังคม (The Psycho-Social Model)

แนวความคิดนี้ถือว่า คน เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดใน 3 องค์ประกอบ คือ คน ยา และ สิ่งแวดล้อม และถือว่าการใช้ยา และผู้ใช้อยู่เป็นเรื่องซับซ้อน และควรให้ความสนใจกับเหตุผล และความจำเป็นที่บุคคลต้องใช้ยา ถือว่าการใช้ยาเป็นพฤติกรรมหนึ่งของคนเหมือนพฤติกรรมอื่น ๆ จะไม่ตำหนิหรือต่อต้านในเมื่อบุคคลมีความจำเป็นที่จะต้องใช้นั้น แนวความคิดนี้จะคำนึงถึงความแตกต่างของจำนวนยาที่ใช้ จำนวนครั้งที่ใช้ แบบของการใช้ยา ประโยชน์ต่าง ๆ ที่จะได้จากการใช้ ตลอดจนผลของยาซึ่งแตกต่างกันไปตามแบบที่ใช้ และแตกต่างกันในระหว่างบุคคลที่ใช้ยาด้วย แนวความคิดนี้จะไปเกี่ยวข้องกับสังคมที่ตรงที่ว่าอิทธิพลของเจตคติ และพฤติกรรมของบุคคลอื่นที่แสดงออกมาต่อปัญหาการใช้ยาเสพติดเป็นอย่างไร สังคมเป็นปัจจัยที่ช่วยให้เกิดการใช้ ก่อให้เกิด ปัญหาอันสืบเนื่องมาจากการใช้ยา การที่แนวคิดนี้เน้นที่ตัวคน และบทบาทขององค์ประกอบทาง สังคม ดังนั้น จึงเสนอว่าให้ปฏิบัติต่อการติดยาเหมือน ๆ กับปฏิบัติต่อพฤติกรรมในด้านทำลาย หรือ พฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่น ๆ และการให้ข้อมูลข่าวสารนั้นถือว่าเป็นอันดับรองลงมาจากการพิจารณา ถึงความต้องการทางด้านส่วนตัว และสังคมของบุคคล

4) รูปแบบสังคม-วัฒนธรรม (The Social-Cultural Model)

เห็นว่าสิ่งแวดล้อมทางสังคมมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมากแทนที่จะ แนะนำให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือสภาวะทางสังคม วิธีนี้กลับเห็นว่า บางสิ่งบางอย่างของสังคมควร จะได้รับการปรับปรุงให้เหมาะกับบุคคล และความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์ โดยเฉพาะ ทางด้านการศึกษา นั้น ควรลดความเคร่งครัด และความไม่เป็นกันเองลง แต่มุ่งคำนึงถึงสถานะความ เป็นมนุษย์ให้มากขึ้น บริการด้านอนามัยและบริการทางสังคมอื่น ๆ ควรจะได้คำนึงถึงผู้ใช้บริการ มากกว่านี้ ในด้านการทำงานควรให้คนทำงานด้วยการ ได้รับค่าตอบแทนที่น่าพอใจแทนที่จะคิดถึง เรื่องการค้ำกำไรอย่างเดียว สำหรับด้านกฎหมายที่จะออกเพื่อควบคุมพฤติกรรมนั้น ถ้าใช้กฎหมาย แล้วเกิดผลเสียยิ่งไปกว่าปกติก็ควรจะยกเลิกเสีย

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

ความหมายของการมีส่วนร่วม

มีนักวิชาการหลายท่านที่ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน ไว้ดังนี้

กรรณิกา ชมดี (2524: 11) ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ความร่วมมือของประชาชนไม่ว่าของปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกัน และเข้าร่วม

รับผิดชอบเพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการโดยการกระทำผ่านกลุ่มองค์กรเพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

อकिन รพีพัฒน์ (2527: 320) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า ให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ทำทุกอย่าง ไม่ใช่เรากำหนด ไปแล้วทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่คิดขึ้นมา

Elwill William (อ้างใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2526: 183) ได้ให้ความหมายว่า “การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ไขปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างเข้มแข็งของประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความชำนาญของประชาชน แก้ไขปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติขององค์กร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

Alaster T. White (อ้างใน สุรัสวดี หุ่นยนต์, 2528: 16) ได้ให้คำจำกัดความว่า การมีส่วนร่วมประกอบไปด้วย 3 มิติด้วยกัน คือ มิติที่หนึ่งคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะทำอะไร และทำอะไร มิติที่สองมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนาการลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจ และมิติที่ 3 คือ มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน และยังคงกล่าวเพิ่มเติมอีกว่า สาธิตสำคัญของการมีส่วนร่วมอีก ประการหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึง กระบวนการที่ประชาชนไม่ว่าปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่เห็นพ้องต้องกันเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานโดยร่วมกันคิด ร่วมลงมือปฏิบัติการ ร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์และร่วมในการติดตามและประเมินผล

การมีส่วนร่วมของชุมชน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527: 182-187) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่าง ๆ เกิดจากแนวความคิดสำคัญ 3 ประการ คือ

- 1) ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน
- 2) ความเดือดร้อน และความไม่พึงพอใจร่วมกัน
- 3) การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงร่วมกลุ่ม หรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความริเริ่มกระทำการที่สนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527: 7-8) ได้กล่าวถึงหลักการและแนวทางการพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1. ต้องยึดหลักความต้องการและปัญหาของประชาชนเป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรม

2. กิจกรรมต้องดำเนินการโดยลักษณะกลุ่ม เพื่อสร้างพลังกลุ่มในการรับผิดชอบร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่ม

3. แนวทางการพัฒนากิจกรรมต่างๆ ในชุมชนต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของประชาชนที่รับดำเนินการต่อไปได้โดยไม่ต้องพึ่งพาทภายนอก โดยเฉพาะในระยะเริ่มแรกต้องไม่ทุ่มเทในลักษณะการให้เปล่าโดยสิ้นเชิง ต้องทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกเป็นเจ้าของกิจกรรมและต้องสามารถทำต่อไปได้เอง เมื่อการช่วยเหลือจากภายนอกสิ้นสุดลง การช่วยตนเองและการพึ่งพาตนเองเป็นหลักสำคัญที่ต้องเริ่มตั้งแต่ต้น

4. กิจกรรมที่นำเข้าไปในชุมชนต้องสอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมและความพร้อมรับของชุมชน

5. การเริ่มต้นกิจกรรมต้องอาศัยผู้นำชุมชน ซึ่งหมายถึง ผู้นำตามธรรมชาติที่ชาวบ้านเคารพนับถือ ผู้นำทางศาสนา ผู้นำที่ได้รับการเลือกตั้ง หรือแต่งตั้งจากทางราชการ เพื่อเป็นผู้บุกเบิกและชักนำชาวบ้านต่อไป

6. ขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นต้น Habitat (อ้างใน พรณทิพย์ เพชรมาก, 2531: 27-28) ได้สนับสนุนการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน สรุปได้ว่า

1) การมีส่วนร่วมเป็นเป้าหมายอยู่ในตัวเอง ประชาชนมีสิทธิและหน้าที่ที่จะเข้าร่วมในการดำเนินงาน (การวางแผน การปฏิบัติ และการจัดการ) ตามโครงการที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของเขา

2) การมีส่วนร่วมเป็นแนวทางที่ก่อให้เกิดผลดีแก่โครงการ

3) การมีส่วนร่วมเป็นกิจกรรมที่มีแรงเสริมอยู่ในตัว ซึ่งกระตุ้นให้คนเข้าร่วมในเรื่องที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของเขา การมีส่วนร่วมสร้างการพึ่งตนเอง และจิตสำนึกการร่วมกันในชุมชน

ลักษณะของการมีส่วนร่วม

กรณีกา ชมดี (2526: 16) ได้สรุปแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น 10 แบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม
2. การมีส่วนร่วมออกเงิน
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ
5. การมีส่วนร่วมสัมผัส
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน

7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่มหรือผู้เริ่ม
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน
10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

Cohen and Uphoff (อ้างใน อัญชลี รัชกุล, 2541: 21) ได้แบ่งชนิดของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ชนิด ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วย
 1. ริเริ่มตัดสินใจ
 2. ดำเนินการตัดสินใจ
 3. ตัดสินใจปฏิบัติการ
- 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ
 1. การสนับสนุนด้านทรัพยากร
 2. การบริหาร
 3. การประสานขอความร่วมมือ
- 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์
 1. ผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ
 2. ผลประโยชน์ทางสังคม
 3. ผลประโยชน์ส่วนบุคคล
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

จอ่าน วุฒติกรรมรักษา (2526: 16) ได้จำแนกการเข้ามามีส่วนร่วมไว้เป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นกำหนดความต้องการ
2. ขั้นวางแผนการดำเนินงาน
3. ขั้นตัดสินใจ
4. ขั้นดำเนินการ
5. ขั้นติดตามแผน

วิมลสิทธิ์ ทรายกุล และคณะ (2528: 126) ได้ศึกษาลักษณะในด้านการร่วมมือกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนโดยแบ่งเป็น 5 ลักษณะ ดังนี้

1. การเข้าร่วมประชุม
2. การออกความคิดเห็น
3. การร่วมแรงทำงานในชุมชน

4. การช่วยงานบุญงานกุศล

5. การช่วยเหลือเพื่อนบ้าน

อคิน รพีพัฒน์ (อ้างถึงใน ทวีทอง หงส์วิวัฒน์, 2527: 101) ได้กำหนดช่วงจังหวะและแบ่งระยะการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนไว้ ดังนี้

1. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหาตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทางและการวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
4. การประเมินผลงานกิจกรรมพัฒนา

Agbayani, Jr. (อ้างใน สุจินต์ ดาววีระกุล 2527: 19-20) ได้จัดลำดับขั้นของความต้องการมีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. การร่วมประชุม
2. การออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
3. การตีปัญหาให้กระจ่าง
4. การออกเสียงสนับสนุนหรือ ค้านปัญหา
5. การออกเสียงสนับสนุนหรือ ค้านปัญหา
6. การบริจาคเงิน
7. การบริจาควัตถุ
8. การช่วยเหลือด้วยแรงงาน
9. การใช้โครงการที่เป็นประโยชน์ให้ถูกต้อง
10. การช่วยเหลือในการรักษาโครงการ
11. การทำงานกับตัวนำความเปลี่ยนแปลง

เงื่อนไขและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527: 182 – 187) กล่าวว่า มีเงื่อนไขสำคัญอย่างน้อย 3 ประการดังต่อไปนี้

1. ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม
2. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม
3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมนอกเหนือจากเงื่อนไขสำคัญ 3 ประการ ดังกล่าวแล้ว ยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. ประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมก่อนเริ่มกิจกรรมการมีส่วนร่วมไม่เหมาะสมในสถานการณ์ฉุกเฉิน

2. ประชาชนต้องไม่เสียเงินเสียทอง ค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินไปที่เขาประเมินค่าตอบแทนที่จะได้รับ

3. ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น

4. ประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกันทั้งสองฝ่าย

5. ประชาชนต้องไม่รู้สึกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่หรือสถานภาพทางสังคมหากจะมีส่วนร่วม

วิกรณ์ รัชปวงชน และคณะ (2527: 316-329) ปัจจัยที่ส่งเสริมให้องค์กรชุมชนในชุมชนวัดลาดบัวขาวประสบความสำเร็จ คือ ชุมชนมีพัฒนาการที่ยาวนาน คนส่วนใหญ่เกิดในชุมชนทำให้ชาวชุมชนมีความรู้สึกพื้นฐานร่วมกันในความรักถิ่นฐานบ้านเกิดและมีความผูกพันทางสังคม อีกทั้งสภาพการดำรงชีวิตยังคงมีลักษณะของสังคมชนบทเหลืออยู่ มีกลุ่มญาติ กลุ่มเพื่อนบ้าน รู้จักคุ้นเคย และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เคยมีกิจกรรมบุญประเพณีและการแก้ปัญหาร่วมกัน

อนุภาพ ถิริลาภ (2528: 25-26) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่

1. ความเกรงใจผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่า
2. ความต้องการเป็นกลุ่มแรก
3. ความเชื่อถือในตัวผู้นำ
4. ความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่รัฐ
5. การคำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทน
6. การยอมรับแบบอย่าง
7. ความไม่พอใจต่อสภาพแวดล้อม
8. การยอมรับในอำนาจรัฐ
9. ฐานะทางเศรษฐกิจ

ประภาศรี พิทักษ์สินสุข (2532: 66) ได้ศึกษาเรื่องการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาชนบท พบว่า มูลเหตุจูงใจที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้แก่

1. สมัครใจ
2. ถูกบังคับ
3. ได้รับรางวัลตอบแทน
4. ได้รับการชักชวนจากบุคคลอื่น

5. ความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่รัฐ
6. ความไม่พอใจต่อสภาพแวดล้อม
7. มีความศรัทธาต่อโครงการ
8. ได้รับผลประโยชน์ตอบแทน
9. ความต้องการการมีเกียรติ
10. ตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้าน

Cohen and Uphoff (อ้างใน สุเมธ ทรายแก้ว, 2536: 20-21) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนา ได้แก่

1. อายุ และเพศ
2. สถานภาพในครอบครัว
3. ระดับการศึกษา
4. สถานภาพทางสังคม เช่น ชั้นทางสังคม ศาสนา
5. อาชีพ
6. รายได้ และทรัพย์สิน
7. ระยะเวลาในท้องถิ่น และระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ
8. พื้นที่ดินถือครองและสถานภาพการทำงาน

จากแนวคิดด้านปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาผู้ศึกษาได้นำมาประมวล และกำหนดกรอบของปัจจัยให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยแบ่งออกเป็นปัจจัยหลักๆ 2 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยทางด้านบุคคลและทางด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย เพศ อายุ ภูมิฐานะ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส สถานภาพในครอบครัว ขนาดของครอบครัว อาชีพ รายได้ สถานที่ทำงาน ระยะเวลาในการประกอบอาชีพในชุมชน
2. ปัจจัยทางด้านสังคมประกอบด้วยความต้องการเกียรติ เป็นที่ยกย่องจากบุคคลอื่น การได้รับการชักจูงจากผู้นำในชุมชน การได้รับการชักจูงจากเพื่อนบ้าน การได้รับการชักจูงจากเจ้าหน้าที่ในโครงการฯ ความต้องการการเป็นกลุ่มพวก เคยมีกิจกรรมแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันมาก่อน การคำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทน ความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีของคนในชุมชน

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมอาชญากรรม

อนันต์ สรรพกิจกำจร (2529) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับอาชญากรรมประเภทคือ อาชญากรรม ในเขตสถานีตำรวจนครบาลบางเขต ผลการวิจัยพบว่า ย่านสะพานใหม่ ซึ่งเป็นเขตที่มีประชากรหนาแน่น และเป็นย่านที่อยู่อาศัย มีหมู่บ้านจัดสรรอยู่เป็นจำนวนมาก มีคดีอุกฉกรรจ์มาก

ณรงค์ บำรุงรัตน์ (2529) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดสายตรวจกับการป้องกันอาชญากรรม: ศึกษาเฉพาะเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของตำรวจสายตรวจในการป้องกันและลดอาชญากรรม ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่สายตรวจให้ความสำคัญคุ้มครองด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินยังไม่เพียงพอต่อการกิจและความรับผิดชอบ ทั้งนี้เพราะปริมาณสายตรวจมีไม่เพียงพอ สาเหตุจากกำลังตำรวจต้องไปประจำหน่วยงานและการเฝ้าสถานที่สำคัญต่าง ๆ และผลการศึกษาพบว่า ไม่ว่าแผนการดำเนินงานของตำรวจเป็นเช่นไร แต่หากยังไม่มีอุปสรรคเกี่ยวกับการขาดแคลนกำลังพล วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณอย่างจำกัด ก็จะทำให้การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมไม่ได้ผลเท่าที่ควร นอกจากนั้นยังต้องเพิ่มการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจร่วมด้วย

กฤษฎา พงษ์รัตน์ (2540) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการเล่นการพนันฟุตบอลของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครและทัศนคติของผู้เล่นการพนันผลการวิจัยพบว่า นักเรียนนักศึกษายังมีอายุมากขึ้นก็ยิ่งเสี่ยงโชคมากขึ้นหรือประสบการณ์มากขึ้นตามการเจริญวัย ยังมีพื้นที่ว่างมากเท่าไรก็จะยิ่งประสบการณ์ในด้านการเล่นพนันขึ้นต่อหรือการเสี่ยงโชคมากยิ่งขึ้นเท่านั้น และความไม่สมหวังในเรื่องสำคัญ ๆ ของชีวิต มีโอกาสที่จะทำให้ให้นักเรียน และนักศึกษาหันไปหาพฤติกรรมการเล่นเพื่อเป็นการชดเชยในสิ่งที่ขาดไป

ณัฐพงษ์ อินทรลักษณ์ (2542) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบอาชีพรถจักรยานยนต์รับจ้างในการป้องกันอาชญากรรม: กรณีศึกษาสถานีตำรวจภูธรตำบลประตู่ น้ำจุกพาลงกรณ์ จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมน้อย อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และระยะเวลาในการประกอบอาชีพ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบอาชีพรถจักรยานยนต์รับจ้างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการมีประสบการณ์ในการถูกจับกุม ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบอาชีพรถจักรยานยนต์รับจ้างในการป้องกันอาชญากรรม

สรุปได้ว่า ปัญหาอาชญากรรมจะพบมากในเขตพื้นที่ที่มีประชากรอยู่อาศัยหนาแน่น และมีลักษณะเป็นย่านชุมชนที่อยู่อาศัย เช่น หมู่บ้านจัดสรร หรือชุมชนแออัด ประชากรที่มี

ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเพื่อนบ้านมาก จะมีส่วนร่วมในการควบคุมอาชญากรรมมากกว่าผู้ที่มีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านน้อย ประชากรที่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรม จะมีส่วนร่วมในการควบคุมอาชญากรรมมากกว่าผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส เวลาในการประกอบอาชีพ มีผลต่อการควบคุมอาชญากรรม

พงษ์ศักดิ์ ธรรมเขตต์ (2542) ได้ทำการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงข้อจำกัดต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอหางดง ในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เพื่อค้นหาและแก้ไขข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่อำเภอหางดง และเพื่อนำข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยเป็นแนวทางในการวางแผนป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาของเจ้าหน้าที่ตำรวจอำเภอหางดง ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมนั้น ได้แก่

1. การถูกจำกัดอำนาจโดยกฎหมายรัฐธรรมนูญทำให้เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน
2. ประชาชนในท้องถิ่นยังขาดการให้ความร่วมมือที่ดีกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทำให้การดำเนินการปราบปรามอาชญากรรมทำได้ยากยิ่งขึ้น
3. การสนับสนุนด้านอุปกรณ์ เครื่องมือและงบประมาณของรัฐบาลมีจำกัด ทำให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานไม่เต็มที่

งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

ไชยยศ เหมะรัชตะ และคณะ (2526) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพความร่วมมือของประชาชนในการควบคุมอาชญากรรมในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ความร่วมมือของประชาชนมีน้อย ไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม สาเหตุที่น่าจะเนื่องมาจาก ประการที่หนึ่งคือ ปัญหาทางเศรษฐกิจ คนที่มีรายได้ไม่ดีพอจะมีปัญหาในการป้องกันอาชญากรรม ประการที่สองคือ ความไม่ศรัทธาต่อเจ้าหน้าที่และไม่ศรัทธาต่อระบบราชการ เนื่องจากความไม่มีประสิทธิภาพ ความไม่สุจริตในการปฏิบัติงาน และความทารุณโหดร้ายของเจ้าหน้าที่เอง ประการที่สาม ประชาชนกลัวว่า จะไม่ปลอดภัยแก่ตนเองในเรื่องการให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่ ประการที่สี่ เป็นนิสัยของคนไทยโดยทั่วไปที่ไม่เอาเป็นธุระต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ประการที่ห้า ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญ คือ การขาดความรู้จักมักคุ้นระหว่างตำรวจกับประชาชน

วิรัตน์ รักษ์ปวงชน และคณะ (2527) ศึกษาเรื่องบทบาทโครงการฟื้นฟูนครในการส่งเสริมความมั่นคงของการอยู่อาศัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้องค์การชุมชน ในชุมชนวัดลาดบัว

ชาวประสพผลสำเร็จ เนื่องจาก ชุมชนมีพัฒนาการที่ยาวนาน คนส่วนใหญ่เกิดในชุมชนทำให้ชาวชุมชนมีความรู้สึกพื้นฐานร่วมกัน ในความรักถิ่นฐานบ้านเกิด และมีความผูกพันทางสังคม อีกทั้งสภาพการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ยังคงมีลักษณะของสังคมชนบทเหลืออยู่ มีกลุ่มญาติ กลุ่มเพื่อนบ้าน ที่รู้จักคุ้นเคย และช่วยเหลือเกื้อกูลกันเคยมีกิจกรรมบุญประเพณี และการแก้ปัญหาร่วมกันอยู่เสมอ

สุจินต์ ดาววีระกุล (2527) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัดของจังหวัดนครสวรรค์ ประจำปี พ.ศ. 2527 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้าน การรู้สึกว่าตนมีความสำคัญต่อหมู่บ้าน การมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมในการพัฒนา ความต้องการเกียรติการได้รับการชักจูงจากกรรมการหมู่บ้าน เพื่อนบ้าน และเจ้าหน้าที่

ปรัชญา เวสารัชช (2528) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท พบว่า ปัจจัยผลักดันการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย

1. ปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และความปลอดภัย
2. ปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่น โดยเฉพาะผู้นำ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
3. รางวัลตอบแทน ได้แก่ ค่าตอบแทนแรงงาน เงินปันผลจากสหกรณ์ออมทรัพย์หรือธนาคารข้าว
4. ปัจจัยภายในส่วนบุคคล ได้แก่ ความคาดหวังในประโยชน์ส่วนรวม ความรู้สึกเกรงใจ ไม่กล้าขัดข้องเมื่อถูกชักชวน หรือรู้สึกเป็นพันธะที่ต้องเข้าร่วม ความปรารถนาให้เกิดความสามัคคี เป็นต้น

นภาพร เชื้อขำ (2530) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการส่งเสริมกิจกรรมสหกรณ์การเกษตรเมืองมินบุรี จำกัด พบว่า การรับรู้ข่าวสารไม่ว่าจะเป็นด้านสื่อบุคคล หรือสื่อสารมวลชนประเภทวิทยุหรือสิ่งพิมพ์ก็ตามในอัตราที่มากกว่า จะมีส่วนร่วมในกิจกรรม ต่าง ๆ ทั้งของชุมชนและโครงการต่าง ๆ มากกว่าผู้ที่ได้รับข่าวสารประเภทต่าง ๆ น้อยกว่า

ชิน ศรีสวัสดิ์ (2532) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชนบท : ศึกษากรณีบ้านดงเค็ง และบ้านชุมแสง อำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ผู้นำท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท 6 ขั้นตอน คือ การร่วมคิด การร่วมประชุมหารือ การร่วมวางแผน การร่วมทำ การร่วมติดตามผล และการร่วมกันคิดหางานใหม่

ผลการวิจัยดังกล่าว สามารถสรุปขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ดังนี้

1. ร่วมคิด โดยให้อาสาสมัครที่เกี่ยวข้องในทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอข้อมูล สภาพปัญหา ค้นหาปัญหา ค้นหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน
2. ร่วมตัดสินใจ โดยให้อาสาสมัครที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ เข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจใน ทางเลือกที่จะใช้ปฏิบัติ รวมทั้งการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
3. ร่วมวางแผน โดยให้อาสาสมัครที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ เข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจใน ทางเลือกที่จะใช้ปฏิบัติ รวมทั้งการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
4. ร่วมปฏิบัติ โดยการให้อาสาสมัครที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ เข้ามามีส่วนร่วมในการ ปฏิบัติตามกิจกรรม แผนงาน โครงการ หรือนโยบายที่วางแผนไว้
5. ร่วมติดตามและประเมินผล โดยให้อาสาสมัครที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ เข้ามามีส่วนร่วม ในการควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการหรือกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติไปแล้วให้ เกิดประโยชน์ตลอดไป

สรุปได้ว่า สาเหตุที่ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือกับทางราชการเกิดจากการไม่ไว้วางใจ เจ้าหน้าที่ราชการ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีมากที่สุด เมื่อความสัมพันธ์โดยส่วนตัว หรือมี ประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ โดยตรง การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นไปในลักษณะการมีส่วนร่วมทาง ความคิด การตัดสินใจ การวางแผน การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล

มานิตย์ จันทรจำเริญ (2535) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรมในเขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลห้วยขวาง พบว่า หัวหน้า ครัวเรือนที่เป็นเพศชาย มีรายได้เกิด 12,000 บาท ต่อเดือนและมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกิน กว่า 10 ปี จะมีระดับศักยภาพในการมีส่วนร่วมสูง ในกิจกรรมหลักที่เกี่ยวกับการป้องกันและ ปราบปรามอาชญากรรม ได้แก่ โครงการเยาวชนสัมพันธ์ โครงการจักรยานยนต์รับจ้าง โครงการ สมาชิกแจ้งข่าวอาชญากรรมแลโครงการเพื่อนบ้านเตือนภัย ปรากฏว่าผู้ที่อาศัยในชุมชนแฟลตและ ชุมชนตลาดที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และมีรายได้ของหัวหน้าครัวเรือนไม่ เกิน 4,000 บาทต่อเดือน จะมีส่วนร่วมมากกว่า และพบว่าประชาชนที่มีภาพลักษณ์ต่อต้านตำรวจใน ทางบวก จะมีระดับศักยภาพและมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมสูงกว่า ทั้ง ในกิจกรรมหลักและกิจกรรมทั่วไป ซึ่ง ได้แก่ การประพฤติเป็นพลเมืองดี ช่วยเหลือตำรวจเมื่อมี อาชญากรรม

ปรัชญา คงสกุล (2540) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่าย กิจการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยต่อการป้องกันอาชญากรรมศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอ โขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ลักษณะพื้นฐานของประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 20 – 40 ปี ร้อยละ 60.5 มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 90.7 มีอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 58.1 มีรายได้ต่อปี ตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 57.0 ระยะเวลาการเป็นกรรมการหมู่บ้าน ในช่วง 3 – 4 ปี ร้อยละ 57.0 มีความเชื่อถือศรัทธาในเจ้าหน้าที่ตำรวจอยู่ในระดับพอใช้ ร้อยละ 59.3 และมีความปลอดภัยในการให้ข่าวสารโดยไม่เคยปองร้ายอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 91.9

สำหรับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของคณะกรรมการหมู่บ้าน ฝ่ายกิจกรรมป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยในเขตอำเภอโขงเจียมจังหวัดอุบลราชธานี ในภาพรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 54.7 และเมื่อแยกเป็นรายด้านของการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม มี 3 ด้าน คือ

1. ด้านการร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 64.0
2. ด้านการเสนอปัญหาส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 84.9
3. ด้านริเริ่มสำรวจและเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 51.2

ลักษณะพื้นฐานของคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายกิจการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย ได้แก่ ระดับระยะเวลาการเป็นกรรมการมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายกิจการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยจึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ลักษณะพื้นฐานของคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายกิจการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ การมีความเชื่อถือศรัทธาเจ้าหน้าที่ตำรวจ และความปลอดภัยในการให้ข่าวสารไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายกิจการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยจึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ฐสวัสดิ์ จันทโรจนาจิ (2540) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่เขตความรับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลห้วยขวาง ผลการศึกษาพบว่า

ข้อมูลพื้นฐานบุคคล โดยส่วนมากเป็นเพศหญิง ร้อยละ 51.0 อายุระหว่าง 26 – 35 ปี ร้อยละ 47.1 มีระดับการศึกษา อาชีวหรืออนุปริญญา ร้อยละ 55.8 มีอาชีพพนักงานเอกชนทั่วไป ผู้ประกอบกิจการ ร้อยละ 31.4 มีรายได้ต่ำกว่า 7,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 43.3 ที่อยู่อาศัยเป็น อพาร์ทเมนต์ คอนโดมิเนียม แฟลต ร้อยละ 31.7 และมีลักษณะเป็นผู้เห็นเหตุการณ์ร้อยละ 46.2

ประชาชนในพื้นที่เขตความรับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลห้วยขวางมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม ระดับปานกลาง โดยมีลักษณะการป้องกันตนเองในระดับมาก ร้อยละ

87.5 แต่ลักษณะการแจ้งเตือนอยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 69.2 และลักษณะสนับสนุนการปราบปรามอยู่ในระดับน้อยร้อยละ 70.2

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่เขตรับผิดชอบ สถานีตำรวจนครบาลห้วยขวาง ด้านปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ อายุระดับการศึกษา ลักษณะประสบการณ์ในคดีอาชญากรรม ได้แก่ เป็นผู้ได้รับความเสียหาย เป็นผู้เห็นเหตุการณ์ เป็นผู้ได้รับฟังจากบุคคลรอบข้าง รวมทั้งปัจจัยสาเหตุการเข้ามามีส่วนร่วม อันได้แก่การให้ความสำคัญต่อปัญหาอาชญากรรม ความศรัทธาต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ณัฐพงษ์ อินทรลักษณ์ (2542) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบอาชีพรถจักรยานยนต์รับจ้างในการป้องกันอาชญากรรม: กรณีศึกษาสถานีตำรวจภูธรตำบลประตูน้ำจุฬาลงกรณ์ จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมน้อย อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และระยะเวลาในการประกอบอาชีพ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบอาชีพรถจักรยานยนต์รับจ้างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการมีประสบการณ์ในการถูกจับกุม ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบอาชีพรถจักรยานยนต์รับจ้างในการป้องกันอาชญากรรม

สรุปได้ว่า ปัญหาอาชญากรรมจะพบมากในเขตพื้นที่ที่มีประชากรอยู่อาศัยหนาแน่น และมีลักษณะเป็นย่านชุมชนที่อยู่อาศัย เช่น หมู่บ้านจัดสรร หรือชุมชนแออัด ประชากรที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเพื่อนบ้านมาก จะมีส่วนร่วมในการควบคุมอาชญากรรมมากกว่าผู้ที่มีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านน้อย ประชากรที่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรม จะมีส่วนร่วมในการควบคุมอาชญากรรมมากกว่าผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส เวลาในการประกอบอาชีพ มีผลต่อการควบคุมอาชญากรรม

2.5 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำมาวิเคราะห์พร้อมกับปรึกษากับผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปได้ความว่า สถานภาพทั่วไปของบุคคล ๆ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ พื้นที่ที่อยู่อาศัย รวมถึงความคิดเห็นในการดูแลป้องกัน และแก้ไขปัญหาอาชญากรรมและสาเหตุคิดของประชาชนในพื้นที่อำเภอพาน จังหวัดเชียงรายน่าจะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะส่งผลให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการควบคุมอาชญากรรม แตกต่างกันไปเนื่องจากตามทฤษฎีการมีส่วนร่วม ลักษณะของการมีส่วนร่วมมักจะมีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามสถานภาพ เช่น เด็กหรือเยาวชน จะมีลักษณะการมีส่วนร่วมในด้าน

การดำเนินการหรือการช่วยเหลือทางด้านแรงงานเป็นส่วนมาก ต่างจากผู้ใหญ่ซึ่งสามารถมีส่วนร่วมได้ในหลายแนวทางไม่ว่าการเข้าร่วมประชุม ออกความคิดเห็น การตัดสินใจ ตลอดจนการควบคุมการดำเนินการ ผู้วิจัยจึงได้สรุปและกำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพทั่วไปของบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ พื้นที่ที่อยู่อาศัย ความรู้ความเข้าใจในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาอาชญากรรม และยาเสพติด

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการควบคุมอาชญากรรมด้านยาเสพติดในอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

